

## **Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev**

JUDr. Ing. Petr Přecechtěl<sup>1)</sup>

Od 1. července 2008 lze na základě zákona o přeměnách obchodních společností a družstev, který nahradil dosavadní nevyhovující úpravu obsaženou v obchodním zákoníku, uskutečnit přeshraniční fúzi. Česká republika tak konečně splnila požadavek na implementaci příslušné evropské úpravy.

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (dále jen "*zákon o přeměnách*" nebo "*zákon*"), který nabyl účinnosti 1. července 2008, implementuje do českého právního řádu tzv. desátou směrnici Evropského parlamentu a Rady ES č. 2005/56, o přeshraničních fúzích kapitálových společností (dále jen "*desátá směrnice*").<sup>2)</sup>

Zákon rovněž zohledňuje významný judikát Evropského soudního dvora ve věci *SEVIC Systems AG*, sp. zn. C-411/03, ze dne 13. 12. 2005, týkající se svobody usazování v kontextu Smlouvy o založení Evropského společenství (dále jen "*smlouva o založení ES*").

### **1. Evropské prameny**

Desátá směrnice ve znění přijatém v listopadu 2005 není prvním pokusem Evropského společenství o komunitární úpravu přeshraničních fúzí. První iniciativou v této oblasti byl návrh přijatý Komisí v roce 1984, který ovšem ztroskotал na sporech týkajících se míry podílu zaměstnanců na řízení nástupnické společnosti (*co-determination*). Státy s vysokým stupněm účasti zaměstnanců totiž měly obavu, aby se přeshraniční fúze nestaly nástrojem masového přesunu společností do jurisdikcí, které tak vysoký stupeň účasti nepředepisují.<sup>3)</sup> Přijetí nové směrnice bylo možné až po dosažení kompromisu zaručujícího, že přeshraniční fúze ke snížení míry participace zaměstnanců na řízení společnosti nedojde (čl. 16 desáté směrnice).

Ve výše zmíněném rozsudku Evropského soudního dvora, jímž je nový zákon rovněž ovlivněn, byla řešena otázka, zda články 43 a 48 smlouvy o založení ES musejí být vykládány tak, že je v rozporu se svobodou usazování společností zamítnout návrh na zápis fúze evropské zahraniční společnosti se společností německou do německého obchodního rejstříku proto, že německé právo upravovalo pouze přeměny společností se sídlem v Německu. Evropský soudní dvůr konstatoval, že legitimním důvodem pro omezení svobody usazování mohou být naléhavé důvody obecného zájmu, jako je ochrana zájmů věřitelů, menšinových společníků a zaměstnanců, případně zachování účinnosti daňových kontrol a poctivosti obchodních transakcí, ovšem obecné odepření zápisu přeshraniční fúze do obchodního rejstříku je v rozporu s čl. 43 a čl. 48 smlouvy o založení ES.

## 2. Zvláštní zákon místo úpravy v obchodním zákoníku

Český zákonodárce pojal povinnost transponovat desátou směrnici a zohlednit rozsudek ve věci *SEVIC Systems AG* jako příležitost k odstranění dalších nedostatků dosavadní právní úpravy - problematiku přeměn vyňal z obchodního zákoníku (zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále jen "*obchodní zákoník*") a systematicky ji upravil ve zvláštním zákoně.

Jedním z nedostatků dosavadní právní úpravy byla podle důvodové zprávy k zákonu absence obecné úpravy přeměn a subsidiární aplikovatelnost ustanovení týkajících se vnitrostátních fúzí akciových společností (viz § 220a až § 220o obchodního zákoníku) a rozdělení akciových společností (viz § 220r až § 220zb obchodního zákoníku) i na přeměny jiných forem obchodních společností a po novele č. 308/2006 Sb. rovněž na přeměny družstev. S tím souvisel poměrně nepřehledný systém normativních odkazů, který komplikoval orientaci v právní úpravě přeměn a přinášel jisté interpretační potíže. Dalším problémem byl podle tvůrců zákona fakt, že při transpozici třetí a šesté směrnice<sup>4)</sup> byla do českého práva zavedena omezení, jež by se měla týkat pouze akciových společností, podle tuzemské úpravy se ovšem týkala i ostatních obchodních společností a družstev.

Přijetí zvláštního zákona upravujícího systematicky problematiku přeměn nebylo jedinou možnou variantou transpozice desáté směrnice. Autoři zákona zvažovali zavedení přeshraničních fúzí v rámci novelizace obchodního zákoníku, případně vytvořením zvláštního zákona upravujícího výhradně přeshraniční fúze. Novelizace obchodního zákoníku by ovšem podle autorů zákona znamenala prohloubení nepřehlednosti právní úpravy, mimo to se nejevilo jako systematicky vhodné začleňovat do obchodního zákoníku poměrně složitou a obsáhlou úpravu zapojení zaměstnanců při přeshraniční fúzi. Přijetí zvláštního zákona o přeshraničních fúzích bylo zavrhnuto z důvodu připravované rekodifikace občanského a obchodního práva, která by s sebou patrně přinesla nutnost zvláštní zákon o přeshraničních fúzích podstatně novelizovat či dokonce zrušit.

Další výhodou, kterou si autoři od přijetí zákona o přeměnách slibovali, byla zejména možnost vytvoření systematické, vnitřně konzistentní a provázané úpravy včetně dosud absentující obecné právní úpravy přeměn, jež by zároveň umožnila zohlednění rozdílů mezi jednotlivými formami obchodních společností a družstev.

### SYSTEMATIKA ZÁKONA O PŘEMĚNÁCH

Zákon o přeměnách je podle vzoru německého zákona o přeměnách společností z roku 1994 (*Umwandlungsbereinigungs-gesetz*) rozčleněn na sedm částí. První část (Obecná ustanovení) obsahuje ustanovení společná pro všechny druhy přeměn obchodních společností a družstev. Část druhá (Fúze) řeší jednak vnitrostátní, jednak přeshraniční fúze. Část třetí upravuje rozdělení, část čtvrtá převod jmění a část pátá změnu právní formy. Na začátku části druhé až páté jsou vždy obecná ustanovení společná pro všechny druhy obchodních společností a družstva a následně jsou v rámci každé části uvedena zvláštní ustanovení použitelná u jednotlivých druhů obchodních společností a družstva. Části šestá a sedmá upravují společná a přechodná ustanovení a účinnost navrhované právní úpravy.

Dále stručně pojednávám o základních ustanoveních zákona o přeměnách a srovnávám je s dosavadní právní úpravou obsaženou v obchodním zákoníku.

### 3. Obecná ustanovení

Zákon o přeměnách zachovává čtyři stávající druhy přeměn obchodních společností a družstev:

- fúzi,
- rozdělení,
- převod jmění na společníka, a
- změnu právní formy.<sup>5)</sup>

#### NOVÉ LHŮTY

Zákon prodlužuje lhůtu k podání návrhu na zápis fúze, rozdělení nebo převodu jmění na společníka do obchodního rejstříku z dosavadních devíti na dvanáct měsíců od rozhodného dne přeměny (viz § 10 odst. 2 zákona).

Vznikne-li dle zákona povinnost sestavovat v souvislosti s přeměnou mezitímní účetní závěrku, neboť konečná účetní závěrka byla sestavena z údajů ke dni, od něhož ke dni vyhotovení projektu fúze, rozdělení nebo převzetí jmění uplynulo více než šest měsíců, nesmějí ode dne, k němuž je taková mezitímní účetní závěrka sestavena, uplynout do dne vypracování příslušného projektu přeměny více než tři měsíce (viz § 11 odst. 2 zákona).

#### VZTAH K INSOLVENČNÍMU ZÁKONU

Zákon zohledňuje změny, které přinesl zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (*insolvenční zákon*), ve znění pozdějších předpisů.

Oproti dosavadnímu stavu schválení projektu přeměny automaticky zastavuje likvidaci (viz § 4 odst. 2 zákona).

U obchodních společností nacházejících se v dobrovolné likvidaci se již nevyžaduje nejprve přijetí rozhodnutí o zastavení likvidace k tomu, aby bylo možné zahájit přípravu přeměny.

Přeměna obchodní společnosti nebo družstva je přípustná i v případě, že probíhá insolvenční řízení, v němž se řeší úpadek nebo hrozící úpadek obchodní společnosti nebo družstva, jakož i v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o úpadku obchodní společnosti nebo družstva, a to za podmínek stanovených insolvenčním zákonem s tím, že projekt přeměny nenabude účinnosti, dokud k němu nebude udělen příslušný souhlas dle insolvenčního zákona (viz § 5 zákona).

#### PROJEKT PŘEMĚNY

Na rozdíl od dosavadní právní úpravy, která používala pro základní dokument, respektive úkon každé formy přeměny různou terminologii - smlouva o fúzi, smlouva o převodu jmění na společníka, smlouva o rozdělení, smlouva o převzetí obchodního jmění nebo projekt rozdělení a rozhodnutí o změně právní formy společnosti, dochází v zákoně o přeměnách k terminologickému sjednocení a zavádí se termín "*projekt přeměny*" (viz § 14 zákona).

Uvedená terminologická změna je důsledkem implementace desáté směrnice, podle které musejí společnosti účastníci se přeshraniční fúze zpracovat projekt přeshraniční fúze (viz čl. 5 desáté směrnice). Za účelem dosažení sjednocení režimu u vnitrostátních a přeshraničních fúzí nový zákon odstraňuje institut smlouvy o fúzi a nahrazuje jej projektem vnitrostátní nebo přeshraniční fúze.

Smlouva o rozdělení a převzetí obchodního jmění a smlouva o převodu jmění na společníka se terminologicky nahrazují pojmy projekt rozdělení a projekt převzetí jmění.

### **SCHVÁLENÍ PROJEKTU PŘEMĚNY**

Zákon o přeměnách již věcně nerozlišuje mezi návrhem projektu a projektem samotným. Projekt přeměny se stává platným a účinným, je-li schválen osobami a způsobem uvedenými v zákoně.

U veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti musí být projekt přeměny schválen všemi společníky (viz § 16 zákona), přičemž souhlas společníků musí mít formu notářského zápisu, jehož obligatorní přílohou je projekt přeměny. Na rozdíl od stávající úpravy se u komanditní společnosti ke schválení přeměny vyžaduje souhlas všech komanditistů, tedy i těch, jejichž právní postavení se fúzí nebo rozdělením nemění (viz § 16 odst. 1 zákona). Toto řešení oproti předchozí úpravě lépe odráží osobní charakter veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti.

Přeměna společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti musí být schválena valnou hromadou, a to alespoň třemi čtvrtinami hlasů společníků, respektive akcionářů přítomných na valné hromadě (viz § 17, respektive § 21 zákona). Společenská smlouva společnosti s ručením omezeným nebo statuty akciové společnosti mohou ke schválení projektu přeměny vyžadovat vyšší počet hlasů nebo splnění dalších podmínek. V případě společnosti s ručením omezeným dále platí, že vyžaduje-li společenská smlouva k některému rozhodnutí vyšší než tříčtvrtěční většinu přítomných společníků, vyžaduje se tato většina i pro přijetí rozhodnutí o schválení přeměny. O rozhodnutí valné hromady o přeměně musí být pořízen notářský zápis, jehož přílohou je projekt přeměny. V některých případech se před podáním návrhu na zápis přeměny do obchodního rejstříku vyžaduje též pravomocný souhlas příslušného orgánu veřejné moci<sup>6)</sup> nebo orgánů kontrolujících hospodářskou soutěž.

Přeměna družstva musí být schválena členskou schůzí, přičemž se vyžaduje souhlas nejméně dvou třetin přítomných členů (viz § 23 zákona).

### **MOŽNOST VZDÁNÍ SE PRÁV**

Zákon o přeměnách taxativně kogentním způsobem stanoví, kterých práv se společník může předem vzdát (viz § 7 zákona). Jde o:

- právo na dorovnání,
- právo na výměnu podílů nebo akcií,
- právo na náhradu škody,
- právo na odkup svých akcií při fúzi nebo rozdělení akciové společnosti,
- právo podat návrh na určení neplatnosti projektu přeměny a návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady nebo členské schůze, nebo
- jedná-li se o společníka společnosti s ručením omezeným, právo na zaslání dokumentů při fúzi nebo rozdělení společnosti s ručením omezeným.

Společník zúčastněné obchodní společnosti nebo člen zúčastněného družstva může udělit rovněž svůj souhlas s tím, že jakákoliv zpráva týkající se přeměny vyžadovaná zákonem nebude vypracována (viz § 8 zákona).

Zákon rovněž stanoví kvalifikovaný způsob projevu vzdání se těchto práv, případně udělení souhlasu (viz § 9 zákona) - předepsaná písemná forma s úředně ověřeným podpisem má mít podle autorů zákona za cíl ochranu společníka před unáhleným verbálním projevem. S tím ovšem příliš nekoresponduje alternativní možnost vzdání se práv na valné hromadě, případně na členské schůzi družstva, jež se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady nebo členské schůze. Přesvědčivějším zdůvodněním je nepochybně potřeba právní jistoty v tom, zda ke vzdání se práv či udělení souhlasu došlo, či nikoliv. Zákon nově stanoví, že k platnému vzdání se práv může dojít od okamžiku, kdy se společník nebo člen dozví o zahájení přípravy přeměny (viz § 9 odst. 2).

## **ZPRÁVA O PŘEMĚNĚ**

Povinnost vypracovat zprávu o přeměně se vypouští pro přeměnu veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti, kde její vypracování není potřebné vzhledem k tomu, že projekt přeměny musí být schválen každým ze společníků.

U společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti se zpráva o přeměně nepožaduje v případě, kdy s tím všichni společníci, resp. akcionáři výslovně souhlasí. Zpráva zúčastněné společnosti s ručením omezením, respektive akciové společnosti se nevyžaduje rovněž v případě, kdy zanikající společnost s ručením omezeným nebo akciová společnost fúzuje se svým jediným společníkem, případně pokud jsou všichni společníci zúčastněné společnosti s ručením omezeným současně jejími jednateli [viz § 27 písm. d) zákona]

V nové úpravě již není požadována zpráva dozorčí rady zúčastněné společnosti o přezkoumání fúze.

## **ÚČETNICTVÍ A OCENĚNÍ JMĚNÍ**

Zákon stanoví pravidla pro audit účetních závěrek.

Jestliže při přeměně, s výjimkou změny právní formy, má alespoň jedna ze zúčastněných společností nebo družstvo povinnost nechat auditorem ověřit konečnou nebo mezitímní účetní závěrku, pak musejí mít konečnou účetní závěrku ověřenou auditorem všechny na přeměně zúčastněné společnosti a družstva.

Pokud vznikla zúčastněným subjektům povinnost nechat ověřit konečnou účetní závěrku, pak musí být ověřena i jejich zahajovací rozvaha.

## **VÝJIMKA ZE ZÁKAZU DVOJÍHO ZASTAVENÍ CENNÉHO PAPIŘU**

Úprava přechodu zástavního práva k zastaveným obchodním podílům a akciím na obchodní podíly a akcie získané výměnou za podíly a akcie původní je stejná jako doposud. Navíc se doplňuje výjimka ze zákazu dvojího zastavení cenného papíru, případně obchodního podílu (u akciové společnosti dle § 39 odst. 2 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů, u společnosti s ručením omezeným dle § 117a odst. 2 obchodního zákoníku).

Podle dosavadní právní úpravy nemohlo dojít k přechodu zástavního práva na již zastavený cenný papír nebo obchodní podíl, přičemž, jak ukázala praxe, tato skutečnost poškozovala zástavní věřitele.

## PRÁVO NA DOROVNÁNÍ

Právo na dorovnání bylo významně upraveno. Obecně se formuluje pro všechny druhy přeměn.

Nově se výslovně stanoví, že právo na dorovnání může být požadováno pouze ohledně těch podílů a akcií, které oprávněná osoba vlastnila v okamžiku schválení přeměny (viz § 46 zákona). Toto ustanovení má sloužit k zamezení spekulativních nákupů akcií po schválení projektu přeměny.

Podmínkou aktivní legitimace akcionářů pro soudní uplatnění práva na dorovnání již není dodržení zákazu zcizení akcií. Akcionáři tedy budou moci podle nové právní úpravy uplatnit soudně právo na dorovnání, i když své akcie prodají. Tím se podle autorů zákona zohledňuje praxe termínovaných a opčních obchodů, uzavřených třeba i s velkým časovým předstihem před zahájením přípravy přeměny, při kterých již akcionář nemá možnost realizaci transakce ovlivnit. Odstraňuje se i problematické pravidlo, podle něhož mohl za zvýhodněných podmínek podat žalobu na dorovnání akcionář s významnějším podílem.

Zákon o přeměnách vypouští možnost přezkoumat výši dorovnání v rozhodčím řízení. Tato úprava byla velmi problematická, neboť zbavovala akcionáře možnosti obrany svých práv před soudem na základě rozhodčí doložky, s níž nevyslovil souhlas.

Je však třeba říci, že touto otázkou se zabýval Ústavní soud ČR (II. ÚS 666/06), který rozpor s ústavním pořádkem neshledal, když konstatoval, že v projednávané věci měl akcionář možnost napadnout před soudem samotnou smlouvu o převzetí do tří měsíců od jejího schválení. Tato problematika je rovněž předmětem několika stížností u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku.

## PRÁVNÍ ÚČINKY PŘEMĚNY

Právní účinky přeměny jsou i nadále vázány na provedení zápisu do obchodního rejstříku (viz § 59 odst. 1 zákona).

Výjimka se stanoví pro zápis přeshraniční fúze do zahraničního obchodního rejstříku v jurisdikci nástupnické společnosti, kdy právní účinky zahraniční fúze nastávají k okamžiku zápisu zahraniční fúze do zahraničního obchodního rejstříku a výmaz zaniklé české obchodní společnosti z českého obchodního rejstříku má pouze deklaratorní účinky (viz § 213 zákona).

## 4. Fúze

Druhá část zákona o přeměnách je nejrozsáhlejší. V hlavě 1 jsou upraveny společné otázky vnitrostátních a přeshraničních fúzí, hlavy 2 až 8 obsahují zvláštní ustanovení o vnitrostátních fúzích týkající se jednotlivých obchodních společností a družstva a hlava 9 upravuje některé speciální otázky přeshraničních fúzí.

Zákon nově zavádí možnost uskutečnit přeshraniční fúzi a stanoví okruh subjektů, které ji mohou realizovat. Přeshraniční fúzi zákon definuje jako fúzi jedné nebo více obchodních společností nebo družstev s jednou nebo více zahraničními korporacemi (viz § 68 zákona). Zákon tedy rozlišuje mezi vnitrostátní a přeshraniční fúzí, přičemž jak vnitrostátní, tak i přeshraniční fúze se může uskutečnit formou sloučení nebo splynutí (viz § 60 zákona).

Výslovně se stanoví, že pokud se slučuje stoprocentní dceřiná společnost do nástupnické mateřské společnosti, považuje se taková přeměna za fúzi sloučením. Odstraňuje se tak možnost zúčastněných společností daná dosavadní úpravou zvolit, zda se jedná o fúzi sloučením nebo o převod jmění na jediného společníka (viz § 61 odst. 2 zákona).

V případě, že není zvláštní úprava pro přeshraniční fúze, použijí se i pro ně ustanovení o vnitrostátních fúzích (viz § 180 zákona). Jsou zakázány přeshraniční fúze českých obchodních společností a družstev se subjekty, které nejsou zřízeny podle práva některého z členských států Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru (viz § 69 zákona).

### **LZE POSKYTOVAT ZVLÁŠTNÍ VÝHODY**

Zákon o přeměnách odstraňuje dosavadní zákaz přiznání zvláštních výhod komukoliv, kdo se podílel na fúzi. Zákon stanoví, že výhody je možné poskytovat, přičemž všechny zvláštní výhody a podmínky jejich poskytování některou ze zúčastněných společností znalcům přezkoumávajícím projekt fúze nebo statutárnímu orgánu nebo jeho členům, členům dozorčí rady nebo kontrolní komise, musejí být v projektu fúze uvedeny [viz § 70 písmeno f) zákona].

Změna je zdůvodňována tak, že zákaz poskytování výhod byl v praxi obcházen, především však nelze podle autorů zákona tento zákaz uplatňovat ve vztahu k přeshraničním fúzím, neboť desátá směrnice takovou úpravu neumožňuje.

### **SCHVÁLENÍ PROJEKTU MÁ ÚČINKY PŘISTOUPENÍ**

Zákon výslovně stanoví, že schválení projektu fúze sloučením má právní účinky přistoupení společníků zanikající obchodní společnosti ke společenské smlouvě nebo stanovám nástupnické obchodní společnosti nebo družstva (viz § 71 zákona).

Jinak by totiž bylo nutné zvlášť schvalovat i dosavadní společenskou smlouvu nebo stanovy nástupnické obchodní společnosti nebo družstva společníky zanikajících obchodních společností nebo družstev, kteří nejsou jejími smluvními stranami, respektive stávající se novými společníky nástupnické společnosti.

### **VNITROSTÁTNÍ FÚZE**

U veřejné obchodní společnosti se ruší povinnost pořizovat zprávu o vnitrostátní fúzi a povinnost, aby návrh na zápis vnitrostátní fúze podepisovali společníci všech zúčastněných společností.

U komanditní společnosti je ke schválení fúze nutný souhlas všech společníků - dosud byli z procesu rozhodování o schválení projektu fúze vyloučeni komanditisté, jejichž právní postavení se fúzí neměnilo.

U společnosti s ručením omezeným je nově výslovně formulováno, že v případě, že nebude vyhověno žádosti společníka o přezkoumání vnitrostátní fúze znalcem, nebrání tato skutečnost zápisu fúze do obchodního rejstříku (viz § 92 odst. 2 zákona). Pro vnitrostátní fúzi splynutím se rovněž vypouští povinnost uvádět údaje o správci vkladů a o splacení vkladů.

U akciových společností se nově stanoví, že právo akcionáře na vyplacení doplatku se nepromlčuje (viz § 107 odst. 3 zákona).

Z dosavadní úpravy se přebírá povinný přezkum projektu fúze znalcem, avšak vypouští se požadavek na dva znalce jmenované pro všechny nebo některé zúčastněné společnosti. Dle nové úpravy postačí, pokud přezkum projektu vnitrostátní fúze provede pro všechny zúčastněné společnosti pouze jeden znalec.

Nadále je umožněn zjednodušený proces schvalování projektu fúze pouze představenstvem s tím, že se zakotvuje povinnost osvědčení rozhodnutí představenstva notářským zápisem.

Zákon o přeměnách dále výslovně uvádí (§ 137 odst. 2 zákona), že v případě, kdy se mění akcie zanikající společnosti za akcie nástupnické společnosti jiné podoby, musejí být aplikována relevantní ustanovení (tj. §

112 až § 114) zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, o změně podoby cenného papíru.

Dosavadní úprava obsahovala požadavek, aby jakákoliv výměna listinných akcií při fúzi akciové společnosti byla prováděna prostřednictvím banky nebo obchodníka s cennými papíry. U nekótovaných akcií se toto omezení ruší; výměna prostřednictvím banky nebo obchodníka s cennými papíry musí být obligatorně prováděna pouze u listinných kótovaných akcií (viz § 138 odst. 1 zákona).

Výslovně se stanoví neprohlášení práva dotčené osoby na vydání neprodaných akcií z úřední úschovy nebo výtěžku jejich prodeje (viz § 141 odst. 4 zákona).

Zákon o přeměnách výslovně upravuje, že právo na povinný odkup akcií plynoucí ze změny práv spojených s jím vlastněným druhem akcie má akcionář jen tehdy, jestliže se jeho právní postavení zhoršuje oproti stavu před zápisem vnitrostátní fúze do obchodního rejstříku (§ 145 odst. 1 zákona). Vznik práva na odkup je dále podmíněn tím, že dotčený akcionář byl akcionářem zúčastněné společnosti ke dni konání valné hromady, jež schválila fúzi, uvedené valné hromady se účastnil a hlasoval proti usnesení o schválení vnitrostátní fúze.

Odkup akcií v souvislosti s fúzí nebude podléhat dohledu České národní banky a případné spory budou řešeny civilními žalobami obecných soudů, kdy se akcionář může za určitých podmínek domáhat u soudu uzavření smlouvy o odkupu akcií (viz § 151 zákona).

U vnitrostátní fúze splynutím se nepořizuje zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina nástupnické akciové společnosti a její úlohu plní projekt vnitrostátní fúze (viz § 152 zákona). Ustanovení, podle kterého neměli při vnitrostátní fúzi splynutím zaměstnanci nástupnické akciové společnosti právo na zastoupení v dozorčí radě akciové společnosti až na jeden rok po vzniku nástupnické akciové společnosti, bylo vypuštěno. Nově se stanoví, že místa v dozorčí radě, která mají být obsazena osobami volenými zaměstnanci nástupnické akciové společnosti, se před zápisem fúze splynutím do obchodního rejstříku neobsazují s tím, že budou obsazena ve lhůtě 90 dnů po zápisu vnitrostátní fúze splynutím do obchodního rejstříku (viz § 153 zákona).

Zákon stanoví (viz § 154 zákona), že i fúzí dvou společností s ručením omezeným může vzniknout nástupnická akciová společnost a obráceně, aniž by byl tento postup považován za změnu právní formy (tzv. **křížová fúze** akciové společnosti se společností s ručením omezeným). V případě, že akcionář zanikající akciové společnosti s vnitrostátní fúzí s nástupnickou společností s ručením omezeným nesouhlasí, má právo na vystoupení ze společnosti v krátké prekluzivní lhůtě, a to bez dalšího ještě před podáním návrhu na zápis vnitrostátní křížové fúze do obchodního rejstříku. Na rozdíl od předchozí právní úpravy je navíc vyžadováno hlasování akcionáře proti projektu vnitrostátní fúze na valné hromadě schvalující projekt vnitrostátní fúze (nepostačuje např. neúčast akcionáře na valné hromadě nebo zdržení se hlasování, viz § 159 zákona).

V akciových společnostech, které vydaly listinné akcie nebo zatímní listy, je podmínkou účinnosti vystoupení ze společnosti přiložení všech akcií a zatímních listů ve vlastnictví akcionáře k oznámení o vystoupení (viz § 161 odst. 1 zákona).

Za předpokladu, že by akcionář vystoupil ze společnosti a vnitrostátní fúze by byla následně zastavena (nebyla by zapsána do obchodního rejstříku), účast akcionáře na společnosti nezaniká (viz § 163 zákona).



U družstev je úprava fúze nově oproštěna od odkazů na právní úpravu vnitrostátních fúzí akciové společnosti.

Stanoví se krátká prekluzivní lhůta v délce třiceti dnů ode dne, kdy členská schůze schválila vnitrostátní fúzi, a velmi mírné podmínky pro vystoupení členů družstva nesouhlasících s vnitrostátní fúzí (viz § 175 zákona). Členství vystupujícího člena končí ke dni zápisu fúze do obchodního rejstříku (§ 176 odst. 3 zákona). Návrh na zápis vnitrostátní fúze do obchodního rejstříku nelze podat, dokud neuplyne uvedená prekluzivní lhůta (viz § 177 zákona).

U projektu vnitrostátní fúze bytových družstev se vypouští požadavek jeho přezkoumání znalcem (viz § 179 zákona).

## **PŘESHraniční fúze**

Právní úprava přeshraničních fúzí vychází z principu, že pokud nejsou v zákonu o přeměnách stanovena pro přeshraniční fúze zvláštní pravidla, použijí se i na ně ustanovení zákona o přeměnách upravující vnitrostátní fúze (viz § 180 zákona).

Podle zákona o přeměnách se přeshraniční fúze mohou zúčastnit všechny české obchodní společnosti a družstva.<sup>7)</sup>

Zahraniční zúčastněnou, zanikající nebo nástupnickou korporací se pro účely přeshraniční fúze rozumí obchodní společnost nebo družstvo, které má právní subjektivitu a vlastní majetek, řídí se právním řádem jiného členského státu než České republiky a zároveň se může podle právních předpisů členského státu, jehož právním řádem se řídí, zúčastnit přeshraniční fúze [§ 181 písm. b) zákona].

Zákon o přeměnách v souladu s desátou směrnicí [viz čl. 4 odst. 1 písm. a) desáté směrnice] určuje, že v přípravné fázi se přeshraniční fúze bude odehrávat podle toho právního řádu, kterému je podrobena každá ze zúčastněných korporací (viz § 187 zákona). Dokončení přeshraniční fúze spojené se zápisem do českého nebo zahraničního obchodního rejstříku se bude řídit právním řádem státu, ve kterém má nebo bude mít nástupnická korporace své sídlo.

**Povoleny jsou jen přeshraniční fúze společností stejné právní formy, ledaže národní právní předpisy členských států všech subjektů zúčastněných na přeshraniční fúzi dovolují křížové vnitrostátní fúze** (viz § 182 zákona). V případě, že má být při přeshraniční fúzi sídlo nástupnické společnosti umístěno v členském státě, v němž nemá své sídlo žádná ze zúčastněných korporací, je přeshraniční fúze mezi korporacemi různých právních forem možná jen tehdy, pokud ji dovolují všechna rozhodná práva (tj. právní předpisy státu budoucího sídla nástupnické společnosti a také právní předpisy členských států všech zúčastněných společností - viz § 183 zákona).

Pro právní řády členských států, které vycházejí z monistického systému orgánů akciové společnosti (představenstvo a dozorčí radu nahrazuje správní rada), se doplňuje zvláštní pravidlo - pokud zákon o přeměnách stanoví povinnosti členům představenstva, dopadají tyto povinnosti i na členy správní rady zahraniční zúčastněné společnosti (viz § 188 zákona).

Zákon umožňuje rovněž přeshraniční fúzi se zahraniční komanditní společností na akcie (viz § 190 odst. 2 zákona). Tuto formu obchodní společnosti české právo neupravuje, nicméně vzhledem k tomu, že například v Německu a Rakousku se vyskytuje, otevírá cestu i tímto směrem.

Na rozdíl od úpravy vnitrostátní fúze se vždy požaduje vypracování zprávy o přeshraniční fúzi statutárním orgánem zúčastněné společnosti (§ 193 odst. 1 zákona).

Každé české zúčastněné korporaci je stanovena povinnost poskytnout bezplatně každému společníkovi nebo věřiteli kterékoliv ze zúčastněných korporací úplnou písemnou informaci o všech právech, která společníkům nebo věřitelům českých zúčastněných korporací náleží (viz § 198 zákona).

Zákon o přeměnách určuje dále kolizní pravidlo ohledně právního řádu, kterým se bude řídit výměna akcií a podílů a výplata doplatků společníkům nebo členům při přeshraniční fúzi - tyto otázky se budou řídit právními předpisy toho státu, na jehož území má mít nástupnická korporace své sídlo (viz § 205 zákona).

Uplatnit právo na zaplacení dorovnání společníka nebo člena české zúčastněné korporace při přeshraniční fúzi je možné jen za předpokladu, že všechny zúčastněné korporace, jež mají svá sídla v členských státech, jejichž právní řády úpravu práva na dorovnání při vnitrostátní fúzi neobsahují, při schvalování přeshraniční fúze výslovně rozhodnou, že společníci nebo členové české zúčastněné korporace mají právo na dorovnání, postupem a za podmínek podle zákona o přeměnách, i po zápisu fúze do českého nebo zahraničního obchodního rejstříku (§ 206 zákona).

**Přezkoumání zákonnosti přeshraniční fúze provádí notář**, který přezkoumává zákonnost a dodržení všech pravidel o ochraně práv společníků, věřitelů a zaměstnanců zúčastněných korporací při přeshraniční fúzi. Na základě povinně předkládaných písemností dále vydává osvědčení o přeshraniční fúzi. Notář zároveň přezkoumává zákonnost dokončení přeshraniční fúze z hlediska taxativně stanovených zákonných požadavků a vystaví o tom zvláštní osvědčení pro účely zápisu fúze do příslušného obchodního rejstříku (viz § 208 až § 210 zákona).

Právní účinky přeshraniční fúze nastávají ke dni zápisu do českého nebo zahraničního obchodního rejstříku. Následný výmaz zaniklé české korporace z českého obchodního rejstříku má jen deklaratorní účinky (viz § 213 zákona).

### **Účast zaměstnanců**

Zákon o přeměnách upravuje participaci zaměstnanců u tří druhů zaměstnavatelů, a to u nástupnické akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným a u družstva [viz § 214 ve spojení s § 181 písm. a) zákona], a váže ji na splnění určitých podmínek. U společnosti s ručením omezeným a u družstva se přitom jedná o zásadní novinku, když doposud u těchto forem korporací zapojení zaměstnanců nebylo možné.

Povinnost umožnit právo vlivu skrze zastoupení zaměstnanců v dozorčí radě společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti (ve větším rozsahu než dle obchodního zákoníku) a u kontrolní komise družstva vzniká pouze tehdy, jestliže nástupnická korporace má mít po zápisu přeshraniční fúze do obchodního rejstříku sídlo na území České republiky a:

- alespoň jedna ze zúčastněných korporací měla šest měsíců přede dnem zveřejnění projektu fúze průměrně více než pět set zaměstnanců a zároveň v ní existovalo právo vlivu zaměstnanců, nebo
- alespoň v jedné ze zúčastněných korporací je před zápisem přeshraniční fúze do obchodního rejstříku nebo do zahraničního obchodního rejstříku upraveno právo vlivu jejích zaměstnanců v rozsahu vyšším, než stanoví zákon o přeměnách nebo zvláštní zákon pro společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti nebo družstva se sídlem na území České republiky, nebo

- zaměstnanci dotčených dceřiných společností a zaměstnanci pracující v dotčených organizačních složkách podniku v jiných členských státech než v České republice nemají právo vlivu alespoň v rozsahu, v jakém mají nebo mají mít právo vlivu zaměstnanci nástupnické akciové společnosti podle zvláštního zákona (viz § 215 odst. 3 zákona). V případě, že nástupnická korporace má mít po zápisu přeshraniční fúze své sídlo mimo území České republiky, řídí se právo vlivu a postupy vedoucí k určení míry a způsobu práva vlivu jejích zaměstnanců právními předpisy toho členského státu, ve kterém má mít nástupnická korporace sídlo (viz § 216 odst. 2 zákona).

Desátá směrnice v čl. 16 zakotvuje princip stanovící, že ačkoliv dosavadní vnitrostátní pravidla pro zastoupení zaměstnanců se nemají měnit, je zakázáno využít přeshraniční fúzi k omezení práva vlivu zaměstnanců. **Právem vlivu se rozumí právo volit a být volen, doporučovat, souhlasit nebo nesouhlasit s volbou nebo jmenováním členů dozorčí rady nebo kontrolní komise nástupnické korporace** (viz § 214 odst. 2 zákona).

Jako výjimku z nemožnosti omezení práva vlivu při přeshraniční fúzi zakotvuje desátá směrnice v čl. 16, že existuje-li již v některé ze zúčastněných korporací právo vlivu alespoň na úrovni předepsané v čl. 16 odst. 2 desáté směrnice, přísluší zaměstnancům nástupnické korporace ve stejném rozsahu, v jakém je měli zaměstnanci zúčastněných korporací před zápisem přeshraniční fúze do příslušného obchodního rejstříku.

Při jednání o rozsahu práva vlivu zaměstnanců nástupnické korporace zastupuje zaměstnance zúčastněných korporací vyjednávací výbor. Právo na účast na vyjednávání a zapojení mají nejen vlastní zaměstnanci zúčastněných korporací (tedy zaměstnanci, kteří mají přejít do nástupnické korporace), ale také zaměstnanci jejich dceřiných společností, respektive zaměstnanci pracující v budoucích dceřiných společnostech nástupnické korporace a také zaměstnanci organizačních složek podniku těchto subjektů, kteří se mají stát zaměstnanci organizačních složek podniku nástupnické korporace, které působí v ostatních členských státech Evropského společenství a Evropského hospodářského prostoru (viz § 214 odst. 1 zákona).

Rozdělení křesel ve vyjednávacím výboru se řídí právem státu, ve kterém má mít sídlo nástupnická korporace. Způsob přidělení křesel v jednotlivých státech se naopak řídí právní úpravou státu, v němž jsou zaměstnanci zaměstnanci, kteří mají být ve výboru zastoupeni (viz § 220 odst. 5 zákona).

Vyjednávací výbor rozhoduje prostou většinou všech hlasů a v určitých případech kvalifikovanou většinou. Při snížení práva vlivu zaměstnanců se vyžaduje dvojitá kvalifikovaná většina, s tím, že souhlasící zástupci musejí být nejméně ze dvou členských států (viz § 231 zákona).

Vyjednávání vyjednávacího výboru je časově omezené, což má praktický význam vzhledem ke skutečnosti, že k dokončení přeshraniční fúze a jejímu zápisu do obchodního rejstříku nemůže dojít dříve, než bude vyjednávání ukončeno. Jednání vyjednávacího výboru nesmí být delší než šest měsíců ode dne konání ustavující schůze vyjednávacího výboru. Strany se však mohou dohodnout na prodloužení této lhůty s tím, že je stanoveno, že celková doba jednání nesmí být delší než jeden rok ode dne konání ustavující schůze vyjednávacího výboru (viz § 232 zákona). V případě, že se v průběhu uvedené lhůty vyjednávací výbor o právu vlivu nedohodne, rozpouští se a následně se ustavuje tzv. výbor zaměstnanců (viz § 237 zákona).

Pokud ani výbor zaměstnanců o právu vlivu nerozhodne v přiměřené lhůtě (tj. nejpozději ve lhůtě do 60 dnů ode dne, kdy buď uběhla lhůta pro jednání o způsobu a rozsahu zapojení zaměstnanců nástupnické korporace, nebo ode dne konání ustavující schůze výboru zaměstnanců), platí, že zaměstnanci korporace

mají takové podmínky výkonu práva vlivu, jaké jsou ve zúčastněné korporaci s nejvyšší mírou práva vlivu a s nejlepšími podmínkami jeho výkonu pro zaměstnance (viz § 238 odst. 2 zákona).

Výsledkem vyjednávání je smlouva o rozsahu práva vlivu zaměstnanců. V případě, že ustanovení společenské smlouvy nebo zakladatelské listiny nebo stanov nástupnické společnosti jsou s ní v rozporu, jsou neplatná.

**Statutární orgán uvede společenskou smlouvu, zakladatelskou listinu nebo stanovy do souladu se smlouvou o rozsahu práva vlivu zaměstnanců nástupnické korporace bez zbytečného odkladu poté, co bude tato skutečnost zjištěna, aniž by k tomu bylo třeba rozhodnutí valné hromady nebo členské schůze (§ 234 zákona).**

V případě, že zúčastněné korporace samy přiznají zaměstnancům právo vlivu podle zákona o přeměnách, k vyjednávání vyjednávacího výboru nemusí vůbec dojít. Následně se ustanoví výbor zaměstnanců, který rozhoduje o vlivu zaměstnanců způsobem uvedeným výše (viz § 237 až § 239 zákona).

Je stanoveno, že nesmí dojít k následnému zmenšení práva vlivu zaměstnanců v případě, že se nástupnická korporace zúčastní vnitrostátní fúze ve lhůtě tří let ode dne zápisu přeshraniční fúze do obchodního rejstříku, případně se ve zmíněné lhůtě účastní několika fúzí (§ 242 zákona).

## 5. Rozdělení

Úprava rozdělení v zákoně o přeměnách vychází z právní úpravy v obchodním zákoníku a přináší tak pouze některé dílčí změny.

Výslovně se dovolují i takové formy rozdělení, při kterých se někteří společníci stanou společníky jen jedné nebo jen některých nástupnických korporací a v jiných se jejich účast zmenší nebo nevznikne (viz § 248 zákona).

Zákon dále stanoví, že rozdělení odštěpením společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti s ukončením účasti jednoho nebo více společníků v rozdělované společnosti je přípustné, pokud je rozdělení odštěpením s ukončením účasti jednoho nebo více společníků v rozdělované společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti schváleno jednomyslně všemi společníky rozdělované společnosti (viz § 249 odst. 2 zákona).

Nově se určuje, že schválení projektu rozdělení má právní účinky přistoupení společníků nebo členů zanikající nebo rozdělované obchodní společnosti nebo družstva ke společenské smlouvě nebo stanovám nástupnické obchodní společnosti (viz § 251 zákona).

U veřejné obchodní společnosti se ruší povinnost pořizovat zprávu o rozdělení a vypouští se povinnost podepisování návrhu na zápis rozdělení do obchodního rejstříku společníky všech zúčastněných společností.

U komanditní společnosti musí být projekt rozdělení schválen všemi společníky - tedy nově i těmi komanditisty, jejichž právní postavení se rozdělením nemění (viz § 16 odst. 1 zákona).

U společnosti s ručením omezeným se výslovně uvádí, že pokud nebude vyhověno žádosti společníka o přezkoumání projektu rozdělení znalcem, nebrání tato skutečnost zápisu rozdělení do obchodního rejstříku (§ 284 odst. 2 zákona). Výměna obchodních podílů se řeší odkazem na právní úpravu výměny obchodních podílů při vnitrostátní fúzi společnosti s ručením omezeným (§ 289 zákona).

U úpravy rozdělení **akciové společnosti** se stanoví, že právo akcionáře na vyplacení doplatku se nepromlčuje (viz § 291 odst. 2 ve spojení s § 107 odst. 3 zákona).

Vypouští se také požadavek na dva znalce jmenované soudem pro přezkoumání projektu rozdělení, kteří podle stávající právní úpravy zpracovávali společnou znaleckou zprávu o výsledku přezkoumání rozdělení. Dle nové úpravy může společnou znaleckou zprávu pro všechny zúčastněné společnosti vypracovat pouze jeden znalec.

Právo na povinný odkup akcií plynoucí ze změny práv spojených s jím vlastněným druhem akcie má akcionář jen tehdy, jestliže se jeho právní postavení zhoršuje oproti stavu před zápisem rozdělení do obchodního rejstříku [viz § 308 odst. 2 písm. b) zákona].

U rozdělení **družstev** dochází k věcným změnám především v oblasti rozdělování bytových družstev. Vypouští se požadavek znaleckého přezkumu projektu rozdělení bytového družstva. Jsou stanovena zvláštní pravidla, aby bylo zajištěno, že člen-nájemce družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru se stane nebo zůstane členem toho subjektu, který je vlastníkem jím užívané nemovitosti nebo její části (viz § 333 odst. 1 zákona).

Při rozdělení odštěpením bytového družstva se nevyžaduje v případech, kdy zaniká členství některého z členů v rozdělovaném bytovém družstvu, souhlas všech členů bytového družstva (§ 336 ve spojení s § 249 odst. 3 zákona).

## 6. Převod jmění na společníka

Celá úprava převodu jmění na společníka se ponechává bez větších koncepčních změn. Vypouští se ustanovení, na základě kterého mohl jmění zrušované společnosti převzít jen společník zapsaný do českého obchodního rejstříku, který má sídlo na území České republiky. Nově se stanoví, že tak může učinit osoba, která má bydliště nebo sídlo na území Evropského společenství nebo Evropského hospodářského prostoru a je podnikatelem (§ 340 ve spojení s § 3 odst. 2 zákona).

Výslovně se zakazuje zrušení družstva s převodem jmění na jeho člena (§ 337 odst. 2 zákona).

Právní úprava zrušení společnosti s ručením omezeným s převodem jmění na hlavního společníka a zrušení akciové společnosti s převodem jmění na hlavního akcionáře zaznamenala oproti předchozímu stavu dvě zásadní změny. Stanoví se, že právo ostatních společníků/akcionářů na výplatu přiměřeného vypořádání se nepromlčuje (viz § 352 odst. 2, respektive § 358 odst. 2 zákona) a doplňuje se institut úroků z přiměřeného vypořádání (viz § 352 odst. 3, respektive § 358 odst. 3 zákona). Tím se odstraňuje situace, kdy byl hlavní akcionář do doby reálného vyplacení vypořádání minoritním akcionářům z jejich strany *de facto* bezúročně úvěrován. Výše úroků se stanoví podle obvyklého úroku požadovaného bankami podle smlouvy o úvěru v místě, ve kterém měla zanikající společnost své sídlo v době zápisu převodu jmění do obchodního rejstříku (§ 352 odst. 3, respektive § 358 odst. 3 zákona).

## 7. Změna právní formy

U změny právní formy nastává několik dílčích modifikací. Vypouští se zákaz poskytování zvláštních výhod členům orgánů a znalcům transformující se obchodní společnosti nebo družstva.

Společníkům společnosti s ručením omezeným, akcionářům akciových společností i členům družstev, kteří se změnou právní formy nesouhlasí, je dovoleno vystoupit s tím, že se nově stanoví okamžik zániku jejich účasti v transformující se obchodní společnosti, respektive jejich členství v družstvu - jejich účast, respektive členství zaniká dnem zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku (viz § 378 odst. 3, § 382 ve spojení s § 163, § 383 ve spojení s § 176 odst. 3 zákona).

Výslovně se stanoví, že bytové družstvo může změnit svou právní formu jen tehdy, jestliže s tím souhlasí všichni jeho členové (viz § 384 zákona). Tím se míří zejména na situaci v bytových družstvech, ve kterých existuje shromáždění delegátů.

Přijetí zákona o přeměnách lze z hlediska vytčených cílů hodnotit pozitivně. Mimo hlavní přínos, jímž je samozřejmě úprava možnosti provést přeshraniční fúzi a splnění povinnosti implementovat desátou směrnici, znamená nový zákon oproti stávající úpravě zjevný pokrok z hlediska přehlednosti a srozumitelnosti.

Kritizovat lze naopak například fakt, že autoři zákona nevyužili obecné úpravy přeměn, jejíž přijetí označovali za jeden z hlavních přínosů nové úpravy, k obecnému zakotvení některých principů, které následně zbytečně několikrát opakují v jednotlivých zvláštních ustanoveních (například princip nepromlčitelnosti práv společníka na některá plnění související s přeměnami, která jsou kompenzací za zásah do vlastnického práva).

Další slabinou zákona je velmi složitá a do jisté míry hypertrofovaná úprava ochrany práv zaměstnanců, což ovšem nelze vytýkat autorům zákona, neboť tato úprava vyplývá z desáté směrnice.

### **Poznámky:**

<sup>1)</sup> Autor článku Petr Přecechtěl, advokát, je činný v advokátní kanceláři Brzobohatý Brož & Honsa, v. o. s., Praha.

<sup>2)</sup> Směrnice Evropského parlamentu a Rady ES č. 2005/56 ze dne 26. 10. 2005, o přeshraničních fúzích kapitálových společností, byla vydána v Úředním věstníku Evropské unie dne 25. 11. 2005 a nabyla účinnosti dne 25. 11. 2005, přičemž členské státy měly povinnost ji transponovat nejpozději do 15. 12. 2007.

<sup>3)</sup> Dědič, J., Čech, P.: Obchodní právo po vstupu ČR do EU, Polygon 2004, str. 96.

<sup>4)</sup> Směrnice Rady ES č. 78/855 ze dne 9. 10. 1978 v oblasti práva obchodních společností, o fúzích akciových společností přijatá podle č. 54 odst. 5 písem. g) smlouvy ustavující EHS a směrnice Rady ES č. 82/891 ze dne 17. 12. 1982 založené na čl. 54 odst. 3 písm. g) smlouvy ustavující EHS a týkající se rozdělení akciových společností, transponované do českého právního řádu zákonem č. 370/2000 Sb. s účinností od 1. 1. 2001.

<sup>5)</sup> Přeshraniční fúze nepředstavuje pátý druh přeměn obchodních společností, ale pouze jednu ze dvou forem fúze.

<sup>6)</sup> Např. dohledu nad finančním trhem, tj. České národní banky, nebo dohledu nad některými druhy subjektů.

<sup>7)</sup> V souladu s rozsudkem *SEVIC Systems AG*, dle kterého členský stát nesmí upírat obchodním společnostem svobodu pohybu a usazování, není možné bránit přeshraničním fúzím obchodních společností bez zřetele na jejich právní formu. Na základě toho se nad rámec desáté směrnice umožňují rovněž přeshraniční fúze veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti.